

УДК 32:35.071.7(477)

DOI [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2025.2\(66\).337623](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2025.2(66).337623)

ЗМІНА ПАРАДИГМ ЛЕГІТИМНОСТІ ІНСТИТУТІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС КРИЗИ ВІЙНИ: ВІД ПАТЕРНАЛІЗМУ ДО РЕЗИЛІЄНТНОСТІ

Білоцерківська О. М.,

аспірантка кафедри політології, соціології і культурології

Харківського національного педагогічного університету

імені Г.С. Сковороди

ORCID ID: 0009-0001-1329-9553

belotserkovskaya.sasha@gmail.com

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну спричинило фундаментальну трансформацію парадигм легітимності інститутів публічної влади. Це дослідження аналізує зміну джерела легітимності: від традиційних патерналістських очікувань (Dworkin, 1988; Kleinig, 1984; Conly, 2023), що ґрунтувалися на здатності держави надавати блага, до концепції резилієнтності – здатності інститутів влади і суспільства ефективно функціонувати та адаптуватися в умовах криз (Briske et al., 2008; Hollnagel & Sundström, 2017). Метою статті є концептуальний аналіз та емпіричне обґрунтування цього переходу, що є критичним для розуміння функціонування держави в умовах екзистенційної загрози. Аналіз базується на класичних (Weber, 1978; Lipset, 1959) та сучасних теоріях легітимності (Cohen & Toland, 2024; Van Ham et al., 2017), патерналізму та резилієнтності (Holloway & Manwaring, 2023; Merkel & Lührmann, 2021). Емпіричну базу становлять дані соціологічних моніторингів (КМІС, 2024; Центр Разумкова, 2025; Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, 2024) за 2017–2025 роки. Застосовані методи включають системний, порівняльний, історико-політологічний, контент-аналіз та інституційний підхід. Основні результати демонструють, що війна зміцнила резилієнтну легітимність. Це виявляється у феноменально високій довірі до інститутів безпеки та оборони (ЗСУ, ДСНС тощо) та зростанні горизонтальної довіри до самоврядування та волонтерських організацій. Водночас, зберігається глибокий дефіцит довіри до традиційних інститутів публічної влади (Верховна Рада, Уряд) та системи справедливості (суди, антикорупційні органи), що свідчить про їхню неспроможність адаптуватися до нових суспільних очікувань. Дослідження також показує пріоритет національної єдності та перемоги над формальними демократичними процедурами, що підкреслює гнучкість суспільного договору в умовах екзистенційної загрози. Висновки підтверджують зміну парадигми легітимності в Україні: від патерналізму до резилієнтності як стратегічного імперативу. Ця трансформація перетворює громадян на активних учасників формування стійкості, що є ключовою умовою виживання та демократичної розбудови України. Перспективи досліджень включають поглиблений аналіз взаємозв'язку міжособистісної довіри та ефективності політик, впливу інформаційної фрагментації на резилієнтність та механізмів відновлення довіри до судової та антикорупційної системи.

Ключові слова: Легітимність, інститути публічної влади, криза війни, патерналізм, резилієнтність держави, суспільна довіра, трансформація, стратегія національної безпеки.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення РФ в Україну в лютому 2022 року стало не лише наймасштабнішою воєнною агресією в Європі з часів Другої світової війни, а й унікальним випробуванням для фундаментальних засад функціонування держави та суспільства. В умовах екзистенційної загрози, що чинить безпрецедентний тиск на звичні політичні та соціальні інститути, питання легітимності публічної влади набуває особливої гостроти. В академічному порядку денному та дискусіях міжнародних організацій стійкість і крихкість держав займає центральне місце, особливо

з огляду на геополітичні зміни та проблеми безпеки останніх десятиліть. Як зауважує П. Росвадоскі-да-Сілва разом з співавторами (Rosvadoski-da-Silva, Corrêa Gomes, & Pinheiro Deboçã, 2021), крихкість держав, окрім занепокоєння міжнародної спільноти, призводить до втрати внутрішньої політичної легітимності, що зрештою може спричинити колапс і регіональну нестабільність. Водночас, здатність держави діяти ефективно попри кризи, прямо пов'язана з політичною легітимністю, яка підживлюється довірою як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях (Rosvadoski-da-Silva, Corrêa Gomes, & Pinheiro Deboçã, 2021). К. ван Хем і Ж. Томассен слушно зауважують, що легітимність є наріжним каменем демократії, адже вона забезпечує дотримання громадянами правил, сприяє вирішенню проблем колективних дій та зміцнює стабільність політичної системи (Van Ham, Thomassen, Aarts, & Andeweg, 2017). Згода громадян, на якій ґрунтується легітимна політична система (Van Ham, Thomassen, Aarts, & Andeweg, 2017), забезпечує прийняття суспільством політичного порядку денного та дотримання законів, навіть якщо вони суперечать індивідуальним інтересам. Тож якщо у мирний час легітимність традиційно спирається на стабільність, ефективність державного управління та відповідність демократичним процедурам (Weber, 1978), то в період війни ці критерії суттєво трансформуються. Адже саме в умовах воєнного стану стандартним є запровадження обмежень низки демократичних прав і свобод, зокрема таких як свобода пересування, проведення мирних зібрань, запровадження цензури та особливого порядку доступу до інформації тощо. Суспільні очікування від влади, що раніше могли містити елементи патерналістської моделі відносин (де держава виступає головним опікуном і провайдером усіх благ) (Huntington, 1968), тепер зазнають якісних змін, фокусуючись на здатності влади забезпечувати виживання, стійкість та мобілізацію ресурсів нації.

Ця динаміка вимагає переосмислення класичних підходів до розуміння легітимності інститутів публічної влади, що є критично важливим як для аналізу сучасних політичних процесів в Україні, так і для ширшого академічного дискурсу. Хоча проблематика легітимності влади в кризових умовах активно розробляється в політологічній науці (Beetham, 2013; Fukuyama, 2014; Kriesi, 2013; Merkel, & Lührmann, 2021), існує помітна прогалина у дослідженнях, що концептуалізують перехід від патерналістської парадигми до парадигми резилієнтності (Brown, 2022; Holloway, & Manwaring, 2023), як ключового джерела легітимності в умовах кризи війни. Український досвід демонструє, як здатність публічних інститутів до швидкої адаптації, ефективного реагування на надзвичайні виклики та активної співпраці з громадянським суспільством стає невід'ємним елементом суспільної довіри. Ця зміна не просто відображає тимчасові модифікації, а сигналізує про глибоку трансформацію суспільної угоди, де громадяни та інститути публічної влади стають активними співтворцями національної стійкості (Mair, 2013; Putnam, 1998). Важливо зазначити, що феномен резилієнтності як джерела легітимності виходить за межі суто інституційної ефективності, охоплюючи також здатність до самоорганізації та взаємодопомоги у суспільстві (Ash, & Gunn, 2023; Evans & Theobald, 2003).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика легітимності інститутів публічної влади традиційно є ключовим концептом політології, визначаючи стабільність політичних систем та ефективність управління. Її класичні основи були закладені наприкінці XIX – на початку XX століття типологією легітимного панування М. Вебера (Weber, 1978). Подальші дослідження С. Ліпсета (Lipset, 1959) акцентували на соціальних засадах політики та взаємозв'язку між економічним розвитком і легітимністю, а Д. Істон (Easton, 1965) підкреслював її роль у стійкості політичної системи. Р. Баркер (Barker, 1990) вивчав роль держави у формуванні легітимності, тоді як Д. Бітем (Beetham, 2013) запропонував комплексний підхід, наголошуючи на важливості не лише легальності, а й нормативної виправданості та суспільної згоди. Ці праці становлять фундаментальну основу для сучасних інтерпретацій.

На рубежі XX–XXI століття, в умовах «перманентної кризи», академічна дискусія щодо легітимності значно розширилася. Й. Хабермас (Habermas, 1979) розвивав теорію комунікативної дії для формування легітимності, а М. Доган (Dogan, 1992) адаптував різні її концепції до мінливого політичного ландшафту. Сучасні роботи, такі як дослідження Р. Коена і Дж. Толанда (Cohen & Toland, 2024) про формування держави через призму легітимності, чи роботи Е. Россі (Rossi, 2014) про легітимність у контексті лібералізму Джона Роулза, свідчать про безперервний розвиток цієї сфери. І. Кларк (Clark, 2005) розширив застосування легітимності на міжнародні відносини, а дослідження кризи легітимності в усталених демократіях (Van Ham, Thomassen, Aarts, & Andeweg, 2017), підкреслюють універсальність цього виклику. Отже, проблематика легітимності залишається динамічною та багатоаспектною галуззю, що постійно адаптується до нових викликів.

Метою статті є концептуальний аналіз та емпіричне обґрунтування трансформації парадигм легітимності інститутів публічної влади в Україні в умовах повномасштабної війни, з особливим акцентом на дослідження переходу від патерналістських очікувань суспільства до принципів резилієнтності як ключового джерела суспільної довіри та підтримки. Дослідження ґрунтується на комплексному підході, що поєднує якісні та кількісні методи для всебічного аналізу означеної трансформації.

Аналітичну базу становлять: академічні джерела (монографії, статті вітчизняних і зарубіжних вчених, присвячені теоріям легітимності, патерналізму, резилієнтності, а також досвіду функціонування державних інститутів у кризових умовах), а також дані соціологічних досліджень (2017–2025 рр.) (опитування громадської думки проведені провідними українськими службами (KMIC, Соціологічна група «Рейтинг», Центр Разумкова, Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва), що відображають динаміку суспільних очікувань, оцінок діяльності влади та рівень довіри до державних інститутів). Для досягнення поставленої мети застосовано низку методів дослідження: системний підхід для аналізу інститутів публічної влади як взаємодіючої системи; концептуальний та порівняльний аналіз для розкриття сутності «патерналізму» та «резилієнтності» та зіставлення парадигм легітимності; історико-політологічний метод для простеження генезису патерналістських очікувань та їх трансформації; контент-аналіз для якісного та кількісного аналізу змісту офіційних документів та соціологічних звітів; інституційний підхід для дослідження правил та структур, що визначають функціонування інститутів влади. Зазначені матеріали та методи забезпечують комплексний та багатовимірний підхід, що дозволить отримати обґрунтовані та достовірні результати щодо трансформації парадигм легітимності в Україні під час війни.

Виклад основного матеріалу. Патерналізм одна з найдавніших і найбільш дискусійних концепцій у політичній та моральній філософії, що визначає модель відносин, де влада втручається у свободу індивіда заради його ж блага, часто всупереч його волі (Dworkin, 1988; Kleinig, 1984). Хоча Дж. Стюарт Мілль у класичному лібералізмі рішуче виступав проти патерналізму, сучасні дослідники активно вивчають його межі та тонкощі (de Marneffe, 2006; Shiffrin, 2000). У патерналістських контекстах держава часто виступає як «батько» чи «опікун», що контролює суспільне життя та надає блага в обмін на лояльність (Le Grand & New, 2015). Сара Конлі (Conly, 2023) відзначає складність та численні прояви патерналізму в сучасній державності. Легітимність такої влади ґрунтується на «ефективнісній легітимності» – її здатності забезпечувати базові потреби та стабільність, а не на демократичних процедурах. Для пострадянських суспільств, як-от Україна, патерналізм є спадком радянської системи, що культивує очікування щодо держави як всеосяжного провайдера рішень і благ. Це породжує інституційний дисонанс між формальними демократичними інститутами та неформальними суспільними запитами на «батьківську» опіку влади, що зберігався і після здобуття незалежності.

У сучасному політологічному дискурсі, особливо на тлі глобальних геополітичних змін та загострення безпекових викликів, відбувається переосмислення феномену крихкості держави. Традиційні підходи до її оцінки критикуються як упереджені та обмежені (Lemay-Hébert, 2019). Ця переоцінка спричинила значний сплеск інтересу до концепції резилієнтності (стійкості) та управління ризиками як ключових для забезпечення життєздатності держав. Резилієнтність розуміється не просто як здатність повернутися до попереднього стану після шоку, а як динамічна спроможність системи адаптуватися, реорганізуватися та «відскочити вперед» до нового, часто покращеного, стану (Briske et al., 2008; Hollnagel & Sundström, 2017). У політичному вимірі це означає здатність політичних систем, інститутів та суспільств витримувати, поглинати та відновлюватися після екзогенних і ендегенних шоків та стресорів, зберігаючи або навіть посилюючи свої базові принципи та інститути (Fjäder, 2014; Krüger, 2019). Ніколя Лемей-Ебер (Lemay-Hébert, 2019) стверджує, що сучасна інтерпретація «крихкості як стійкості» відображає перехід від зовнішньої легітимізації втручання до внутрішньої розробки нових стратегій пом'якшення ризиків. Цей поворот до резилієнтності є фундаментальним для розуміння трансформації легітимності інститутів публічної влади. На відміну від патерналістської моделі, легітимність якої ґрунтується на очікуванні державної опіки та гарантуванні благ, концепція резилієнтності переносить акцент на спільну відповідальність, адаптивність та здатність до самоорганізації. Вона підкреслює активну роль суспільства та взаємодію з владою у формуванні стійкості, стаючи новим, критично важливим джерелом суспільної довіри та підтримки у кризові періоди.

Повномасштабна гібридна війна, розв'язана Росією проти України, поставила інститути публічної влади перед безпрецедентними викликами. Для демократичної України, яка рішуче відстоює свій суверенітет, ці виклики вимагають не лише негайного реагування, а й глибокої трансформації у функціонуванні та взаємодії з суспільством. Довіра громадян та міжнародних партнерів прямо залежить від здатності держави демонструвати адаптивність та стійкість у «новій нормальності». Соціологічні моніторинги, проведені провідними українськими службами, зокрема Київським міжнародним інститутом соціології (KMIC) у період 2021-2024 років, Центром Разумкова у лютому-березні 2025 року та Фондом «Демократичні ініціативи» з аналізом тенденцій за 2017-2024 роки, надають вичерпну емпіричну картину цих змін. Ці дані підтверджують гіпотезу про зміну парадигм легітимності від патерналістських очікувань до критеріїв резилієнтності, що є критично важливим для розуміння функціонування держави в умовах екзистенційної загрози.

Ключовим показником трансформації є феноменально висока та стабільна довіра до інститутів, безпосередньо пов'язаних із забезпеченням національної безпеки та стійкості. За даними KMIC

(грудень 2024), Збройним Силам України (ЗСУ) довіряють 92% українців, при цьому лише 2% висловлюють недовіру. Ці дані майже ідентичні показникам Центру Разумкова (лютий-березень 2025), що фіксує 93,5% довіри до ЗСУ, а також 85,5% довіри до Державної служби з надзвичайних ситуацій (ДСНС), 85,5% до добровольчих загонів, 79% до Національної гвардії України та 74% до Державної прикордонної служби. Особливо показовою є довгострокова динаміка, представлена Фондом «Демократичні Ініціативи», згідно з якою довіра до ЗСУ зросла більш ніж утричі: з 21% у 2017 році до 69% у 2024 році (КМІС, 2024; Центр Разумкова, 2025). Це зростання, що розпочалося ще після 2014 року і прискорилося після повномасштабного вторгнення, свідчить про те, що легітимність військових та безпекових структур ґрунтується на їхній здатності до подолання та ефективному реагуванні на безпосередні загрози, що є фундаментальним для виживання держави.

Поряд із цим, висока довіра до волонтерських організацій (81% за КМІС, 80% за Центром Разумкова) та зростання підтримки благодійних/гуманітарних організацій (з 8,6% повної довіри у 2017 до 13,6% у 2024 за ДІ) підкреслюють зростаючу роль горизонтальних суспільних зв'язків та самоорганізації у забезпеченні національної резилієнтності. Це корелює зі збільшенням частки тих, хто вважає, що більшості людей можна довіряти (з 17% у 2017 до 32% у 2024 за ДІ), що вказує на зміцнення соціального капіталу (Фонд «ДІ» ім. І. Кучеріва, 2024). У патерналістській моделі, де суспільство часто залежить від централізованого державного управління, така потужна горизонтальна активність була б менш вираженою. У контексті резилієнтності вона є свідченням адаптивної здатності суспільства до мобілізації ресурсів та формування стійкості.

Водночас, довіра до традиційних інститутів публічної влади, що *historically* спиралася на патерналістські очікування чи процедурну легітимність, залишається критично низькою. За даними КМІС (грудень 2024), Верховній Раді довіряють лише 13% (68% не довіряють), а Уряду – 20% (53% не довіряють) (КМІС, 2024). Центр Разумкова (лютий-березень 2025) підтверджує ці тенденції: державному апарату (чиновникам) не довіряють 79%, політичним партіям – 77%, Верховній Раді – 77%, а Уряду – 71% (Центр Разумкова, 2025). Ця системна недовіра свідчить про те, що ці інститути або не змогли повною мірою трансформувати свою взаємодію з суспільством, або не відповідають новим, підвищеним очікуванням громадян щодо ефективності та адаптивності в умовах війни.

Особливо загрозливою є масштабна недовіра до інституцій у сфері забезпечення справедливості. За даними Центру Разумкова, судам (судовій системі загалом) не довіряють 73%, Прокуратурі – 63,5%, а спеціалізованим антикорупційним органам (НАБУ, НАЗК, САП) – близько 62% кожній (Центр Разумкова, 2025). КМІС також вказує на зростання сприйняття корупції: у вересні 2024 року 47% українців вважали Україну «безнадійно корумпованою», проти 36% у вересні 2023 (КМІС, 2024). Ця ситуація підриває фундамент правової держави та суперечить євроінтеграційним прагненням України, ставлячи під сумнів її трансформаційну здатність до глибинних системних змін. Зневіра, що викликана відсутністю відчутних результатів у боротьбі з корупцією, може вести до песимізму та підривати морально-психологічну готовність населення продовжувати опір, що прямо впливає на колективну резилієнтність.

Водночас, довіра до Президента України, хоч і знизилася порівняно з піком повномасштабного вторгнення, залишається відносно високою (57,5% за даними Центру Разумкова), що свідчить про збереження персоналізованого елементу легітимності в умовах війни та потреби у лідері, що уособлює національну стійкість. Відносно вища довіра до місцевих органів влади (голова міста – 51%, рада міста – 48% за Центром Разумкова) може вказувати на їхню більшу адаптивність та безпосередній контакт з населенням, що є важливим для реалізації «адаптивної здатності» на місцевому рівні (Центр Разумкова, 2025). Незважаючи на зниження оптимізму щодо «правильного напрямку» розвитку країни (лише 32% у лютому-березні 2025 проти 61% у лютому-березні 2023 за Центром Разумкова) (Центр Разумкова, 2025), стійка віра у перемогу (74% за даними Центру Разумкова) є фундаментальним елементом колективної резилієнтності українського суспільства, який підтримує його здатність продовжувати опір навіть попри критику конкретних інститутів (Центр Разумкова, 2025).

Надзвичайно важливим показником, що демонструє пріоритетність національної єдності та резилієнтності над формальними демократичними процедурами в умовах війни, є ставлення до виборів. Переважна більшість (66% за даними Центру Разумкова) українців негативно ставляться до ідеї проведення виборів до завершення війни. 47% вважають, що вибори роз'єднують суспільство, а 49% – що зміна влади перешкоджатиме перемозі (Центр Разумкова, 2025). Це вказує на розуміння суспільством потенційної дестабілізації та ризиків для національної стійкості, підтверджуючи, що легітимність влади під час війни ґрунтується на здатності забезпечувати єдність та перемогу, а не на сліпому дотриманні виборчих циклів.

Таким чином, результати соціологічних досліджень чітко ілюструють, що в умовах війни парадигма легітимності в Україні зазнає трансформації: від патерналістських очікувань щодо держави як всеосяжного провайдера до акценту на резилієнтності як здатності інститутів і суспільства до подолання, адаптації та трансформації перед обличчям криз. Ця зміна є ключовою для розуміння

динаміки суспільної довіри та її значення для функціонування публічної влади в умовах безпрецедентних викликів.

Висновки та перспективи досліджень. Проведений аналіз соціологічних моніторингів (КМІС, Центру Разумкова, Фонду «Демократичні Ініціативи») чітко демонструє, що повномасштабна війна спричинила фундаментальну трансформацію парадигм легітимності інститутів публічної влади в Україні. Ця трансформація полягає у зміщенні акцентів від традиційних патерналістських очікувань, що ґрунтувалися на здатності держави надавати блага та забезпечувати стабільність, до моделі, де джерелом легітимності стає резилієнтність – здатність інститутів та суспільства ефективно функціонувати, адаптуватися та розвиватися в умовах постійних криз.

Аналіз виділяє такі аспекти трансформації легітимності:

Домінування резилієнтної легітимності. Суспільна довіра в Україні зосереджена на інститутах, що безпосередньо асоціюються з національною стійкістю та здатністю до подолання. Збройні Сили України, Державна служба з надзвичайних ситуацій, Національна гвардія, Прикордонна служба, СБУ, а також волонтерські та благодійні організації демонструють найвищі показники довіри (понад 70–90% за КМІС та Центром Разумкова). Ці дані підтверджуються й довгостроковими тенденціями Фонду «Демократичні Ініціативи» (КМІС, 2024; Центр Разумкова, 2025; Фонд «ДІ» ім. І. Кучеріва, 2024). Ця довіра є прямим відображенням їхньої ефективності у захисті суверенітету та забезпеченні виживання нації.

Дефіцит довіри до традиційних інститутів та системи справедливості. Органи законодавчої (Верховна Рада) та виконавчої (Уряд, державний апарат/чиновники) влади, а також судова система й антикорупційні інституції продовжують відчувати глибоку кризу довіри (рівень недовіри сягає 60–80% за даними КМІС та Центру Разумкова) (КМІС, 2024; Центр Разумкова, 2025). Це свідчить про їхню неспроможність повною мірою адаптуватися до нових суспільних очікувань щодо прозорості, ефективності та справедливості, що ставить під загрозу трансформаційну здатність держави у розбудові демократичних інститутів та європейській інтеграції. Відсутність відчутних результатів у боротьбі з корупцією особливо підриває морально-психологічну готовність суспільства до подальшого опору.

Пріоритет єдності та перемоги над формальними процедурами. Переважна більшість українців (66% за Центром Разумкова) негативно ставляться до проведення виборів під час війни, вважаючи, що це роз'єднає суспільство та перешкоджатиме перемозі (Центр Разумкова, 2025). Це чітко свідчить, що в умовах екзистенційної загрози суспільна легітимність влади вибудовується навколо здатності забезпечити національну єдність та перемогу, а не формальне дотримання електоральних циклів. Це підкреслює гнучкість суспільного договору та пріоритет колективної резилієнтності.

Зростання горизонтальної довіри як фундамент стійкості. Збільшення міжособистісної довіри (з 17% до 32% за Фондом «Демократичні Ініціативи») та довіри до громадських організацій і місцевого самоврядування (51% довіри голові міста, 48% раді міста за Центром Разумкова) (Центр Разумкова, 2025; Фонд «ДІ» ім. І. Кучеріва, 2024) вказує на зміцнення соціального капіталу та розвиток адаптивної здатності суспільства через самоорганізацію. Це критично важливо для формування «горизонтальної легітимності», що доповнює або навіть замінює традиційні вертикальні зв'язки в умовах кризи.

Враховуючи, що війна в Україні, за аналогією з досвідом Ізраїлю, може бути тривалою, а також потенційні поствоєнні кризи (економічна, демографічна, екологічна та ін.), які набувають системного характеру, для української держави критично важливо вибудовувати всеосяжну стратегію резилієнтності. Ця стратегія має балансувати на межі крихкості умов сучасного світу, ґрунтуючись на трьох взаємопов'язаних вимірах резилієнтності (Keck & Sakdapolrak, 2013), посилені здатністю демократій до відновлення та розвитку (Holloway & Manwaring, 2023; Merkel & Lührmann, 2021; Profiroiu, & Nastacă, 2021). Ключові напрямки розвитку цієї стратегії охоплюють:

1. Зміцнення здатності до подолання кризи:

– *Пріоритет безпеки та оборони:* Підтримка високої довіри до ЗСУ та силових структур через постійне забезпечення їхньої ефективності, прозорості та потреб.

– *Безперервність публічних послуг:* Гарантування безперебійного та якісного надання критично важливих державних послуг в умовах постійної загрози. Це вимагає гнучких сценарних планів, оперативного спрощення процедур та розширення повноважень місцевого самоврядування для швидкого реагування.

– *Антикризове управління:* Постійне вдосконалення механізмів антикризового управління, включаючи регулярне стрес-тестування спроможностей державних органів та розробку чітких планів безперервності діяльності.

2. Розвиток адаптивної здатності політичної системи:

– *Посилення місцевого самоврядування*: Зміцнення фінансової та інституційної автономії місцевих органів влади для гнучкого та оперативного реагування на виклики громад та підвищення довіри на локальному рівні.

– *Розбудова горизонтальних зв'язків*: Підтримка та стимулювання розвитку громадянського суспільства, волонтерських та благодійних організацій, що створює умови для їх співпраці з державою та мобілізації суспільних ресурсів.

3. Посилення трансформаційної здатності держави:

– *Реформа системи правосуддя та антикорупційних органів*: Це є фундаментальним кроком для відновлення довіри та забезпечення верховенства права. Необхідне доведення справ про корупцію до логічного завершення та демонстрація незворотності покарання для корупціонерів, щоб відновити суспільну віру у справедливість.

– *Розбудова цілісної державної системи стійкості*: Інтегрування принципів резиліентності у всі сфери державного управління, включаючи гнучкі протоколи міжвідомчої взаємодії.

– *Євроінтеграційний курс*: Неухильне дотримання та прискорення реформ, необхідних для європейської інтеграції, що є стратегічним орієнтиром для демократичної стійкості.

– *Інформаційна політика та комунікація*: Розробка ефективної державної стратегії з комунікації, яка б протидіяла фрагментації медіапростору, підвищувала довіру до якісних джерел інформації та сприяла формуванню єдиного розуміння викликів та цілей.

Таким чином, у постпатерналістській парадигмі української держави резиліентність є не просто ситуативною відповіддю на кризу, а стратегічним імперативом для майбутнього розвитку. Це акцент на здатності до самоорганізації, адаптації та спільного творення, перетворюючи громадян із пасивних отримувачів послуг на активних учасників формування стійкості. Саме ця зміна є ключовою у трансформації парадигм легітимності української влади та необхідною умовою для виживання та подальшої демократичної розбудови України в умовах глобальної крихкості.

Перспективи подальших досліджень можуть включати поглиблений аналіз взаємозв'язку між рівнем міжособистісної довіри та ефективністю реалізації державних політик, а також вивчення впливу інформаційної фрагментації на суспільну резиліентність у довгостроковій перспективі. Особливої уваги потребує дослідження механізмів відновлення довіри до судової та антикорупційної системи як ключового чинника трансформаційної здатності держави в умовах тривалої війни та повноенної відбудови.

Bilotserkivska O. Shifting paradigms of public authority institutions' legitimacy in Ukraine during the war crisis: from paternalism to resilience

The full-scale invasion of Ukraine by the Russian Federation triggered a fundamental transformation in the paradigms of legitimacy for public authority institutions. This study analyzes the shift in the source of legitimacy: from traditional paternalistic expectations (Dworkin, 1988; Kleinig, 1984; Conly, 2023), which were rooted in the state's capacity to provide benefits, to the concept of resilience – the ability of governing institutions and society to effectively function and adapt under crisis conditions (Briske et al., 2008; Hollnagel & Sundström, 2017). The article aims to conceptually analyze and empirically substantiate this transition, which is critical for understanding state functioning amidst an existential threat. The analysis draws upon classical (Weber, 1978; Lipset, 1959) and contemporary theories of legitimacy (Cohen & Toland, 2024; Van Ham et al., 2017), paternalism, and resilience (Holloway & Manwaring, 2023; Merkel & Lührmann, 2021). The empirical basis consists of data from sociological surveys (Kyiv International Institute of Sociology, 2024; Razumkov Centre, 2025; Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation, 2024) conducted between 2017 and 2025. Applied methods include systemic, comparative, historical-political, content analysis, and an institutional approach.

Key findings demonstrate that the war has strengthened resilient legitimacy. This is evidenced by the phenomenally high trust in security and defense institutions (Armed Forces of Ukraine, State Emergency Service, etc.) and the growing horizontal trust in local self-governance and volunteer organizations. Simultaneously, a deep deficit of trust persists in traditional public authority institutions (Verkhovna Rada, Government) and the justice system (courts, anti-corruption bodies), indicating their inability to adapt to new societal expectations. The study also highlights the priority of national unity and victory over formal democratic procedures, underscoring the flexibility of the social contract in the face of an existential threat. Conclusions confirm the paradigm shift in Ukraine's legitimacy: from paternalism to resilience as a strategic imperative. This transformation redefines citizens as active participants in building resilience, a crucial condition for Ukraine's survival and further democratic development. Future research directions include a deeper analysis

of the interplay between interpersonal trust and policy effectiveness, the impact of information fragmentation on resilience, and mechanisms for restoring trust in the judicial and anti-corruption systems.

Key words: Legitimacy, public authority institutions, war crisis, paternalism, state resilience, public trust, transformation, national security strategy.

Література:

1. Ash, T., & Gunn, J. (2023). The struggle for Ukraine. Chatham House. URL: <https://surl.li/ieofiw3>
2. Barker, R. (1990). *Political Legitimacy and the State*. Clarendon Press.
3. Beetham, D. (2013). *The legitimation of power*. Bloomsbury Publishing.
4. Briske, D. D., Bestelmeyer, B. T., Stringham, T. K., & Shaver, P. L. (2008). Recommendations for development of resilience-based state-and-transition models. *Rangeland Ecology & Management*, 61(4), 359–367. <https://doi.org/10.2111/07-051.1>
5. Brown, F. Z. (2022). «Governance for Resilience: How Can States Prepare for the Next Crisis?» *Carnegie Endowment for International Peace*. URL: <https://carnegieendowment.org/2022/05/23/governance-for-resilience-how-can-states-prepare-for-next-crisis-pub-87175>.
6. Easton, D. (1965). A systems analysis of political life ER.
7. Evans, B., & Theobald, K. (2003). Local Agenda 21 and the shift to 'soft governance'. *Local environmental sustainability*, 74–92.
8. Clark, I. (2005). *Legitimacy in International Society*. Oxford University Press.
9. Cohen, R., & Toland, J. D. (Eds.). (2024). *State formation and political legitimacy*. Taylor & Francis.
10. Conly, S. (2023). Paternalism. In *Encyclopedia of the Philosophy of Law and Social Philosophy* (pp. 2652–2657). Dordrecht: Springer Netherlands. URL: https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007/978-94-007-6519-1_917
11. de Marneffe, P. (2006). Avoiding Paternalism. *Philos Public Aff* 34:68–94.
12. Dogan, M. (1992). *Conceptions of legitimacy*. In *Encyclopedia of government and politics* (1st ed., p. 11). Routledge.
13. Dworkin G (1988) *The theory and practice of autonomy*. Cambridge University Press, New York.
14. Fjäder, C. (2014). The nation-state, national security and resilience in the age of globalisation. *Resilience*, 2(2), 114–129. <https://doi.org/10.1080/21693293.2014.914771>
15. Fukuyama, F. (2014). *Political order and political decay: From the industrial revolution to the globalization of democracy*. Macmillan.
16. Habermas, J. (1979). *Communication and the Evolution of Society* (Th. McCarthy, Trans.). Heinemann Educational Books.
17. Huntington, S. P. (1968). *Political order in changing societies*. Yale university press.
18. Holloway, J., & Manwaring, R. (2023). "How Well Does 'Resilience' Apply to Democracy? A Systematic Review." *Contemporary Politics* 29 (1): 68–92. <https://doi.org/10.1080/13569775.2022.2069312>
19. Hollnagel, E., & Sundström, G. (2017). States of resilience. In *Resilience engineering* (pp. 339–346). CRC Press.
20. Keck, M., & Sakdapolrak, P. (201). «What Is Social Resilience? Lessons Learned and Ways Forward». *Erdkunde* 67 (1): 5–19. <https://doi.org/10.3112/erdkunde.2013.01.02>
21. Kleinig J (1984) *Paternalism*. Rowman & Allenheld, Totowa.
22. Kriesi, H. (2013). Democratic legitimacy: Is there a legitimacy crisis in contemporary politics? *Politische Vierteljahresschrift*, 609–638. <https://www.jstor.org/stable/24201256>
23. Krüger, M. (2019). Building instead of imposing resilience: Revisiting the relationship between resilience and the state. *International Political Sociology*, 13(1), 53–67. <https://doi.org/10.1093/ips/oly025>
24. Le Grand J, New, B. (2015). *Government paternalism*. Princeton University Press, Princeton, New Jersey.
25. Lemay-Hébert, N. (2019). From saving failed states to managing risks: reinterpreting fragility through resilience. *Governance and political adaptation in fragile states*, 75-101.
26. Lipset, S. M. (1959). Some social requisites of democracy: Economic development and political legitimacy1. *American political science review*, 53(1), 69–105.
27. Mair, P. (2013). *Ruling the void: The hollowing of Western democracy*. Verso books.
28. Merkel, W., & Lührmann, A. (2021). Resilience of democracies: responses to illiberal and authoritarian challenges. *Democratization*, 28(5), 869–884. <https://doi.org/10.1080/13510347.2021.1928081>
29. Profiroiu, A., & Nastacă, C. (2021). What strengthens resilience in public administration institutions? *Eastern Journal of European Studies*, 12, 100–125. <https://doi.org/10.47743/ejes-2021-SI05>
30. Putnam, R. D. (1998). How democracy works.

31. Rossi, E. (2014). Legitimacy and Consensus in Rawls' Political Liberalism. *Iride: Filosofia e Discussione Pubblica*, 27, 37–56. <https://www.rivisteweb.it/doi/10.1414/76383>
32. Rosvadoski-da-Silva, P., Corrêa Gomes, R., & Pinheiro Deboça, L. (2021). Theoretical Approaches to the Fragility of States: Proposal for a Comprehensive Model from Political Legitimacy in Statehood Construct. *Administração Pública E Gestão Social*, 13(3). <https://doi.org/10.21118/apgs.v13i3.9627>
33. Shiffrin, S. (2000). Paternalism, unconscionability doctrine, and accommodation. *Philos Public Aff* 29 (3):205–250. <https://doi.org/10.1111/j.1088-4963.2000.00205.x>
34. Van Ham, C., Thomassen, J. J., Aarts, K., & Andeweg, R. B. (Eds.). (2017). *Myth and reality of the legitimacy crisis: Explaining trends and cross-national differences in established democracies*. Oxford University Press.
35. Weber, M. (1978). *Economy and society: An outline of interpretive sociology* (Vol. 1). University of California press.
36. Київський міжнародний інститут соціології (KMIC). (2024). *Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021-2024 роках*. URL: https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1467&page=1#_ftnref1
37. Центр Разумкова. (2025). *Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до виборів під час війни, віра в перемогу (лютий–березень 2025р.)*. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instituty-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-pid-chas-viiny-vira-v-peremogu-liutyiberezen-2025r>
38. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва (ДІІ). (2024). *Стійкість, оборона, безпека: погляд з України та Швеції*. URL: https://dif.org.ua/article/stiykist-oborona-bezpeka-poglyad-z-ukraini-ta-shve-tsii?fbclid=IwY2xjawKkDh9leHRuA2FlcQlXMAbicmlkETfsTGVHSEtsVVgzczWILeHk0AR4GhW0mGtV1Z8lz_DDgklu7faN2VejGtCBomvC38y2bEOkv_vodYmS1ErOCA_aem_2l6cSC8g49AqZLDkHJiOJg

Стаття надійшла до редакції 02.06.2025

Стаття рекомендована до друку 17.06.2025